

קידושי יבמה בכסף או בשטר, ודינה כארוסה לו, הרי זה לא יבנום. 60

גמרא

המקור לדין המבואר במשנה: תנו רבנן בברייתא, מנין שאם אירס 62
כהן הדיוט את האלמנה, ואחר כך נתמנה להיות כהן גדול, שיקנום 63
– שישא אותה אף שכהן גדול אסור באלמנה, תלמוד לומר בכהן 64
גדול (ויקרא כא יד) 'כי אם בתולה מעמיו יקח אשה', שתיבת 'אשה' 65
מיותרת, לרבות שיכול לישא אלמנה אם כבר קידשה קודם 66
שנהיה כהן גדול. 67

מקשה הגמרא: אי קבי – אם כך שלמים מן היתור שבפסוק, 68
שומרת יבם נמי – גם תהא מותרת ליבם כהן גדול אם עשה בה 69
מאמר בהיותו כהן הדיוט, שהרי היא בכל ארוסה, ומדוע מבואר 70
במשנה שאסורה. מתרצת הגמרא: משום שנאמר באתו פסוק 71
'יקח אשה', ויש לדייק שרק אשה התירה התורה באופן זה, ולא 72
יבמה. 73

שנינו במשנה: מעשה ביהושע וכו' בן גמלא שקידש את מרתא בת 74
ביתוס ומנהו המלך להיות כהן גדול וכנסה. 75

מדייקת הגמרא: מנהו אי – נאמר במשנה דווקא 'מנהו המלך', 76
ואילו נתמנה לא נאמר במשנה, שלא מינהו אחיו הכהנים או 77
הסנהדרין, ומשמע שלא היה ראוי להיות כהן גדול. אמר על כך 78
רב יוסף, קמרי קחוינא קבא – אני רואה כאן קשר של רשעים, 79
דאמר רב אסי, תרקינא דדינרי – שלשה קבים וחובים, עיילה ליה – 80
הכניסה לו מרתא בת ביתוס ארוסתו של יהושע בן גמלא לינאי 81
מלכא, עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בבגדי דרבני – עד שהעמיד 82
את יהושע בן גמלא בין הכהנים הגדולים, אך לא היה ראוי 83
לכהונה גדולה. 84

משנה

המשך דיני איסור כהן גדול באלמנה: כהן גדול שמת אחיו בלא 85
בנים, ונפלה אשתו לפני כהן גדול ליבום, חליץ להתירה להנשא 86
לכל אדם, ולא מייבם, כיון שהיא אלמנה האסורה לו. 87
88

גמרא

הגמרא דנה בדין המשנה: קא פסיק ותני – התנא פסק את דבריו 89
בלא חילוק, לא שניא אם נפלה לפניו ליבום מן האירוסין לאחיו 90
והיא עדיין בתולה, ולא שניא אם נפלה לפניו מן הנשואין לאחיו 91
שהיא בעולה. מקשה הגמרא: בשלמא – אמנם מוכן אם נפלה מן 92
הנשואין, שהיבום איסור עשה של בתולה מעמיו יקח אשה' (ויקרא 93
כא יד) ולא בעולה ולא תעשה של איסור אלמנה הוא, ואין עשה של 94
יבום דוחה את לא תעשה ועשה, אלמא אם נפלה מן האירוסין שאינו 95
עובר ביבומה על עשה של בתולה, קשה, שביא עשה של יבום 96
ידחה את לא תעשה של אלמנה, שהרי אי אפשר לקיים שניהם 97
(ראה לעיל ב), ומדוע אסור ליבומה. 98
99

מתרצת הגמרא: אכן מן התורה כהן גדול מייבם את אשת אחיו 100
שמת מן האירוסין, וחכמים אסרוהו לייבם נזירה על הביאה 101
הראשונה של היבום שמותרת לו כמבואר, אטו – מחשש שמא 102
יבוא עליה גם ביאה שנייה שאסורה כיון שבה לא מתקיימת מצות 103
יבום ואינה דוחה איסור אלמנה. 104

משנה

עוד בדיני נישואי כהן: כהן הדיוט לא ישא אילנית – אשה שאינה 105
יכולה ללדת, אלמא אם בן יש לו אשה לפריה ורביה ובנים – או 106
שולדו לו בנים וקיים מצות פריה ורביה, שכן על ידי האילנות 107
לא יוכל לקיים מצוה זו. רבי יהודה אומר, אף על פי שיש לו – לכהן 108
אשה ובנים לא ישא אילנית, כיון שהיא זונה האמורה בתורה (ויקרא 109
שם) שאסורה לכהן. ותקמים אומרים, אין נקראת זונה אלא גזירת 110
ושפחה משוחררת, שמא נבעלו לנכרים, וישראלית שנגעלה בעלית 111
זנות לפסול לה. 112
113

המשך בעמוד קסא

קברי עובדי בוכבים אינן מטמאין את המאהיל עליהם בטומאת 1
אהל, שבטומאת אהל נאמר (במדבר יט יד) 'אדם כי ימות באהל כל 2
הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים', ונכרים אינם 3
בכלל 'אדם' שנאמר שם, שנאמר לישראל (יהוה לא), 'ואתן 4
צאני צאן מרעיית אדם אתם', ודורשים שרק 'אתם' דהיינו בני 5
ישראל קרויין 'אדם', ואין העובדי בוכבים קרויין 'אדם', ולכן אין 6
קבריהם מטמאים בטומאת אהל. 7

קושיא על הביאור שנכרים לא נקראו 'אדם' מיתני, נאמר בשלל 8
של מלחמת מדין (במדבר לא מ) 'ונפש אדם ששה עשר אלה', וזה 9
נאמר על המדינים הנכרים, ומבואר שאף הם קרויין 'אדם'. 10
מתרצת הגמרא: באמת רק ישראל נקראו 'אדם', ומה שנאמר על 11
המדינים 'אדם', הוא רק משום שהזכרה שם 'ההמה' שנקראה שם (שם לא לב-לט) 12
לגבי צאן ובקר וחמורים, שכלפי הבהמות נקראים הם 'אדם', אך 13
במקום שלא הזכרה בהמה במקום שהזכירו נכרים, לא נאמר 14
עליהם 'אדם'. 15

קושיא נוספת: נאמר על נינוה (יונה ד יא) 'אשר יש בה תרבה משתים 16
עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימיו לשמאלו (ובהמה רבה)', 17
ומבואר שנאמר על אנשי נינוה הנכרים 'אדם'. מתרצת הגמרא: 18
גם שם נקראו 'אדם' משום שהזכרה שם בהמה בסוף הפסוק 19
'ובהמה רבה', וכלפי נקראו 'אדם'. 20

הגמרא מקשה על הדין שקברי נכרים אינם מטמאים באוהל: 21
נאמר במלחמת מדין (במדבר לא ט) 'כל הורג נפש וכל נוגע בהלל 22
תתחמא ביום השלישי וביום השביעי' וגו', ומבואר שישראל 23
הנלחמים במדין היו טעונים טהרה שבעה ימים מטומאת מת, 24
ומבואר שנכרים מתים מטמאים ולא כדברי רבי שמעון. מתרצת 25
הגמרא: סיבת טומאתם היתה דלמא איקטיל חד מישראל – שמא 26
נהרג אחד מיישראל ונגעו בו, והוא ודאי מטמא, אך נכרי מת אינו 27
מטמא לשיטת רבי שמעון. 28

ביאור שיטת חכמים שקברי נכרים מטמאים: ורבינן סברו, שלא ניתן 29
לפרש שבמלחמת מדין היו צריכים להטהר שמא נהרג אחד 30
מישראל ונגעו בו, שהרי אמרו שרי האלפים ושרי המאות למשה 31
לאחר המלחמה (שם לא מט) 'ולא נפקד מננו איש', אלא ודאי היו 32
צריכים להטהר מחמת שנטמאו מן הנכרים, ומוכח שקברי נכרים 33
מטמאים. 34

מיישבת הגמרא את שיטת רבי שמעון: ורבי שמעון בן יוחי יפרש 35
את הפסוק 'ולא נפקד מננו איש', שאין הכוונה שלא מת אחד 36
מישראל, אלא לא נפקד מננו איש לעבירה, שלא חטאנו עם בנות 37
מדין. 38

הגמרא מביאה תירוץ אחר לקושיא מדוע במלחמת מדין היו 39
צריכים להטהר: רבינא אמר, נהי דמעטיניהו קרא מאמנוי באהל – 40
אף שמיטעם הכתוב מלהטמא באוהל המת דכתיב (שם יט יד) 'אדם 41
כי ימות באהל' ולא נכרים שאינם נקראים 'אדם', מכל מקום ממנע 42
ומשא מי מעטיניהו קרא – וכי מיעטם הכתוב מטומאת מגע ומשא 43
המת, הרי בפסוק המדבר בטומאה זו (במדבר יט יח) 'ועל הנגע בעצם 44
או בהלל או במת או בקבר' לא נאמר 'אדם', וממילא במלחמת 45
מדין שנאמר 'כל הרג נפש וכל נגע בחלל' ומדובר בטומאת מגע 46
ומשא ולא באוהל, היו צריכים להטהר ממנה אף לשיטת רבי 47
שמעון. 48

משנה

המשנה מבארת המשך דיני נישואי פסולי כהונה: כהן הדיוט 49
שאינם [קידוש] את האלמנה בהיתר, ונתמנה להיות כהן גדול, אף 50
שכהן גדול אסור באלמנה (ויקרא כא יד) יבנום [–ישאנה]. שכיון 51
שנתקדשה לו בהיתר בעודו כהן הדיוט, רשאי לכונסה. וכך היה 52
מעשה ביהושע בן נמלא שקדש בהיותו כהן הדיוט את מרתא בת 53
ביתוס שהיתה אלמנה עשירה, ואחר כך מנהה המלך להיות כהן 54
גדול, ויבנסה [–ונשאה]. 55
56

המשנה מבארת הדין בזה בשומרת יבם: שומרת יבם – אשה שמת 57
בעלה הכהן בלא בנים שנגעלה ליבום לפני אחיו כהן הדיוט, ונתמנה 58
היבם להיות כהן גדול, אף על פי שעשה בה – ביבמה מאמר – 59

המשך ביאור למסכת יבמות ליום חמישי עמ' א

גמרא

- 1
- 2 הגמרא מבארת את דברי המשנה: אָמַר לִיה רִישׁ גְּלוּתָא לְרַב הוּנָא,
- 3 מַאי טַעָמָא – מַה הַטַּעַם שֶׁאֵסְרָה הַמִּשְׁנָה לִכְהֵן לִישָׁא אִילוֹנִית, אִם
- 4 מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִיתֵן לְקִיּוּם בַּה פְּרִיָּה וְרִבְיָה כִּיוֵן שֶׁאֵינָה יוֹלְדָת, קֵשָׁה

- 5 מדוע אמרה זאת רק בכהן, וכי אִפְרִיָּה וְרִבְיָה פְּהֻנִּים הוּא דְּמַפְקְדִי
- 6 – רַק כַּהֲנִים מִצְוִים וַיִּשְׂרָאֵל לֹא מַפְקְדִי – אֵינָם מִצְוִים. אָמַר לִיה,
- 7 וְדַאי הוּא הַדִּין לִישְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם דְּקָא פָּעִי לְמִיתְנֵי סִיפָא – כִּיוֵן
- 8 שֶׁרָצְתָה לֹמַר בְּסִיפָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה

יבמות דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קסט

(במדרב ה יד, כד), ואסורה לו עד שתשתה, ועבר וקא עליה פדך, עשאה זונה, כיון שנבעלה לאסור לה, ואם מת בעלה אסורה להנשא לכהן. רבי יהודה אומר, זונה זו אילנית, שכל ביאה שאינה יולדת על ידה היא ביאת זנות. ותקמים אומרים, אין זונה שנאסרה בתורה לכהן, אלא גזירה שנבעלה לנכרי בהיותה נכרית, ונשפחה משוחררת שנבעלה לעבד בהיותה שפחה, שאין קידושיהם תופסים בה ונעשתה זונה בביאתם, וישראלית שנבעלה בעילת זנות, דהיינו לפסולה כגון אחת מכל העריות או נתנין וממזר. רבי (אליעזר) אומר, פני הקא על הפניה – אדם שאינו נשוי הבא על אשה שאינה נשואה שמה לשם אישות, כלומר לא כדי לישאנה, עשאה זונה. האסורה לכהן, ואף שאינה אסורה עליו, ומבואר שרבי אליעזר סבר שרק אשת איש שנבעלה לאחר נחשבת לזונה, ולא כרבי יהודה שאילנית היא זונה. ביאור אחר מדוע אסר רבי אליעזר קטנה לכהן: אלא אמר רב אדא בר אבהו, הקא – כאן בהלכה זו בכהן גדול עסקינן – דיבר רבי אליעזר, ולא בכהן הדיוט, שכן לאימת קני לה – מתי הנושא את הקטנה קונה אותה, הרי קידושי קטנה אינם כלום, ובודאי קונה אותה רק לבי גדלה, ובשעה זו שקונה אותה בעולה היא, והרי היא כאנוסת ומפותת עצמו שבהן גדול אסור בה, שנאמר בו (ויקרא כא יד) 'בתולה מעמיו יקח אשה' וממעטים ולא בעולה. מביאה הגמרא קושיא על ביאור זה: אמר רבא, מפלי לב – מפלי לב לדעת אמר זאת, שבכל אופן שנעמיד קשה, אי מדובר דקדשה אבהו – שקידשה אביה לכהן הגדול בקטנותה, מהחיא שעתא – כבר מאותה שעה שקידשה הוא דקני לה לגמרי, שכן אב יכול לקדש את בתו הקטנה, ואז בתולה היא ומותרת לו, ואי דקדשה נפשה – שקידשה את עצמה, יקשה מה שמשמע ממה שאמרנו שרבי אליעזר אמר הלכה זו, שחכמים חלקו עליו, הא רבי אליעזר היא – וכי רק רבי אליעזר אמר הלכה זו ולא רבנן, הרי באופן זה הכל מודים שאסורה לכהן גדול, שהרי אין קידושי קטנה עצמה מועילים, ולא קנאה עד שתגדל, ואז בעולה היא ואסורה לו. רבא אומר ביאור אחר: אלא אמר רבא, לעולם האיסור לישא את הקטנה נאמר בכהן הדיוט, וטעם האיסור דחיישין שמה תתפתה עליו – חוששים שמה תתפתה ותזנה ותיאסר עליו, כיון שקטנה היא ואין בה דעת בריאה. מקשה הגמרא: אי הכי, כיון שקטנה אסור לישא קטנה, וישראל גמי יאסר, שגם אשות ישראל שזינתה אסורה לבעלה. מתרצת הגמרא: פתני קטנה לזנות אינם מחשיבים את המעשה זנות מרצון אלא כאונס הוא, כיון שאין בה דעת, ובעילת אשת איש באונס פאופן שנשואה לישראל, משרא שרי – בעלה מותר בה, שנאמר (במדרב ה יד) 'והוא לא נתפשע', ודרשו (לעיל ג) שרק אם לא נבעלה באונס אסורה לבעלה, אך אם נבעלה באונס מותרת, ורק בכהן שאף אם זינתה אשתו באונס אסור בה, כיון שהוצרך הכתוב לפרט בישראל שמותרת, משמע שבכהן אסורה, אמר רבי אליעזר שאסור בקטנה, שמה תתפתה ותיאסר עליו אף שפתויה נחשב אונס. ביאור אחר בטעמו של רבי אליעזר: רב פא אמר, מדובר בכהן גדול, והאי תנא הוא – וכפי התנא דלהלן שאסר קטנה לכהן גדול מגזירת הכתוב, דתניא בברייתא, נאמר בכהן גדול (ויקרא כא יד) 'בתולה מעמיו יקח אשה', ויכול היית לומר שבתולה זו היינו גם קטנה, תלמוד לומר בהמשך הפסוק 'אשה' שדוקא גדולה ולא קטנה, ואי 'אשה' היינו גדולה יכול היית לומר שיכול לישא אף בנזירה, תלמוד לומר מתיבת 'בתולה' שמשמע שעדיין בתוליה קיימין, למעט בגורת. הא ביצד – כיצד יתכן זאת, באשה שצעתה מקבל קטנות, שהגיעה לשנתה השנים עשרה והביאה סימני נערות, ולכלל בנזירות עדיין לא באתה, שלא מלאו ששה חדשים משהביאה סימני נערות, ונקראת נערה, אך קטנה אסורה לכהן גדול. ביאור אחר: רב נחמן בר יצחק אמר, אכן מדובר בכהן גדול, אולם האי תנא הוא שלמד גזירת הכתוב בזה באופן אחר, דתניא בברייתא, נאמר בכהן גדול 'בתולה', ודורשים שאין 'בתולה' אלא

ויש לו בנים לא ישא אילנית, שהיא זונה האסורה בתורה שהזוהר עליה הכהנים, דאזנה – שעל איסור להנשא לזונה, כהנים הוא דמפקדי – הכהנים בלבד מצווים, וישראל לא מפקדי – אינם מצווים, שהרי הפרשה שבה נאסרה נאמרה לכהנים (ויקרא כא ז), משום הכי קתני במשנה 'כהן' לגבי איסור נישואי אילנית, אף שגם ישראל אסור בה אם אין לו בנים או אשה אחרת. הגמרא מבארת טעמו של רבי יהודה שאילנית נחשבת זונה: אמר רב הונא, מאי טעמא דרבי יהודה, דכתיב בנבואת הושע על ישראל (הושע י) 'אכלו ולא יסבעו הנו ולא ירצו', ודרש, שכל ביאה שאין בה פריצה, כלומר שאין האשה יולדת ממנה, כביאת אילנית, אינה אלא בעילת זנות, ולכן כהן שאסור בזונה אף באילנית, הגמרא מביאה הלכה מברייטא, שיש הרוצים לומר שנשנתה כרבי יהודה: תניא בברייטא, רבי אליעזר אומר, כהן לא ישא את הקטנה. הגמרא מביאה ביאור הלכה זו: אמר ליה רב חסדא לרבא, פוק ציין קה – צא ועיין בהלכה זו, דלא תתא קצי לך רב הונא מינך – שבערב ישאלך רב הונא טעמה. נפק ציין קה – יצא ועיין בהלכה זו, וביאר לרב הונא טעמה, שרבי אליעזר שאמרה כבר לה כרבי מאיר בהלכה אחת וקבר לה כרבי יהודה בהלכה אחרת, ולכן אסר לכהן לשאת קטנה. וביאר: קבר לה כרבי מאיר בכך דחייש למיעוטא – שסבר שחוששים בכל מקום אף לדבר המועט, ולכן סבר רבי אליעזר שחוששים שמה קטנה זו היא מן המיעוט וסופה להיות אילנית. וקבר לה גם כרבי יהודה במה דאמר שאילנית זונה הויה ואסורה לכהן כמותה. ומחמת שתי הלכות אלו אמר שקטנה אסורה לכהן, שמה תהא ממיעוט אילניות, ואילנית היא זונה האסורה לכהן. מקשה הגמרא: וקרבי מאיר מי קבר לה – וכי ניתן לומר שסבר כרבי מאיר בענין זה, והתניא בברייטא, קמן שמת אחיו בלא בנים ונפלה אשתו לפניו ליבום, וקטנה הנשואה לגדול שמת בלא בנים ונופלת ליבום, לא חילצין ולא מיבמין, דכרי רבי מאיר. אמרו לו חכמים לרבי מאיר, יפה ומובן מה שאמרת שאין חילצין, שכן 'איש' כתיב בפירשה של חליצה, שנאמר (דברים כה ז) 'ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו, וקטן אינו איש, ומקשינן ו-למדים בהקישן אשה לאיש, שנאמרה אשה באותו פסוק בסמוך לאיש 'ועלתה יבמתו השערה', שגם היא דינה כמותו שקטנה אינה חולצת. אלא מאי טעמא אין מיבמין, הרי בפרשת יבום (שם כה ה-ו) לא נאמר 'איש' ולא נתמעט קטן. [אמר להן] רבי מאיר לחכמים, קמן אינו מייבם, שחוששים שמה כשיגדל ימצא קרים, שהוא אדם שאינו יכול להוליד, ופטור מיבום, שנאמר בו (שם כה ז) 'להקים לאחיו שם', ונתמעט בכך סריס שאינו יכול להקים שם (למקן עט), וקטנה אינה מתייבמת, שחוששים שמה כשתגדל תמצא אילנית שאינה יולדת, ופטורה מיבום, שנאמר (שם כה ו) 'אשר תלד', ובא למעט אילנית שאינה יולדת (לעיל כד), ואם יתיבמו נמצאו פוגעין פגרות, שכיון שפטורים אסורים באיסור אשת אח, ותניא – ושנינו בברייתא אחרת, קטנה שמת בעלה בלא בנים מתייבמת ואינה חולצת, שרק חליצתה אינה מתירתה להנשא כיון שאין מעשה קטנה כלום, אולם יכולה להתייבם, וכשתגדל תתקיים מצות היבום, דכרי רבי אליעזר. ומפורש שחלק על רבי מאיר וסבר שאין חוששים שמה תמצא הקטנה אילנית. עוד מקשה הגמרא: וקרבי יהודה מי קבר לה – וכי ניתן לומר שרבי אליעזר סבר כרבי יהודה שאילנית היא זונה האסורה לכהן, דתניא בברייטא, זונה שנאסרה בתורה לכהן היא זונה בשמה, מלשון 'שועה', שזנתה תחת בעלה ונבעלה לאחרים, והיינו אשת איש, ואין זונה מלבד זו, דכרי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, זונה זו מופקרת, כלומר שהפקירה עצמה לזנות עם אנשים אחרים, ואף פנויה בכלל זאת, אך אם זנתה פעם אחת לא נעשתה זונה. רבי מתיא בן חרש אומר, אפילו אם קנא לה בעלה שלא תיטור ונסתרה, שיש לה דין סוטה האסורה לבעלה, והלך בעלה לבית דין הגדול להשקותה את מי המרים על ידי הכהן המשקה את הסוטות

1 נַעֲרָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בִּרְבִּקָּה (בראשית כד טז) 'וְהַנְּעָרָה מִזִּבְתּוֹ מִרְאָה
2 מֵאֵד בְּתוֹלָה' וגו', ומבואר שבתולה היא נערה, ומכך למדים שבהן
3 גדול מותר רק בנערה, אך לא בקטנה ולא בבוגרת.
4 הגמרא חוזרת לברייתא שהובאה לעיל: רַבִּי אֱלֶעָזָר אוֹמֵר, פְּנוּי
5 הָבָא עַל הַפְּנוּיָה שְׁלֹא לְשֵׁם אִשּׁוּת עֲשָׂאָהּ וּזְנָה. אָמַר רַב עֲמֶרֶם, אֵין
6 הֶלְכָּה כְּרַבִּי אֱלֶעָזָר.

משנה

7 נתבאר במשנה הקודמת שאסור לכל אדם שאין לו אשה או בנים
8 לישא אשה שאינה יולדת. המשנה מבארת אימתי מקיים אדם
9 מצות פריה ורביה שמותר להבטל ממנה: לֹא יִבְטֹל אָדָם מִפְּרִיָּה
10 וְרִבְיָה, שֶׁלֹא יַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לִלְדָת, אֲלֵא אִם בֶּן יֵשׁ לוֹ
11 בְּנִים שֶׁכֶּבֶר קִיִּים מִצוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה. וְנִחְלָקוּ בְּאִיזָה בְּנִים נֶחֱשָׁב
12 שְׁקִיִּים הַמִּצּוּה: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, שְׁנֵי זָכָרִים, אֶךְ בּוֹזֵר וְנִקְבָּה
13 עֵדִינן לֹא קִיִּים הַמִּצּוּה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, זָכָר וְנִקְבָּה וְלֹא שְׁנֵי
14 זָכָרִים, שְׁנַאֲמַר בְּאֵדָם וְחוּה (בראשית ה ב) 'זָכָר וְנִקְבָּה בְּרָאָם', וְכֵשֶׁם
15 שֶׁבְּתַחֲלִיל בְּרִיאַת הָעוֹלָם נִבְרָאוּ כֵךְ, בְּאוֹפֶן זֶה גַּם יֵשׁ לְקִיִּים מִצוֹת
16 פְּרִיָּה וְרִבְיָה.

גמרא

17 מדייקת הגמרא: נאמר במשנה 'לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא
18 אם כן יש לו בנים', ומשמע הָא אִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים, דווקא מִפְּרִיָּה וְרִבְיָה
19 בְּטִיִּל, אֶךְ מֵאִשָּׁה לֹא בְּטִיִּל, שְׁהָרִי לֹא אָמְרוּ שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים יִכּוֹל
20 לִהְבָּטֵל מֵאִשָּׁה, וְאִסּוּר לוֹ לִשְׁהוֹת בְּלֹא אִשָּׁה אֶף כִּשְׁאִינוּ מִחוּיָב
21 בַּפְּרִיָּה וְרִבְיָה, אֲלֵא שְׁמוּתָר גַּם בְּאִשָּׁה שֶׁאִינָה יוֹלְדָת. וְדִין זֶה
22 מְסִייעָא לִיה לְרַב נֶחֱמָן אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר, אֵפֶּה עַל פִּי שְׁנֵי לוֹ לְאָדָם
23 כְּמֹה בְּנִים וְכֶבֶר קִיִּים מִצוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה, אִסּוּר לַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה,

24 שְׁנַאֲמַר כִּשְׁנִבְרָאָה חוּה אִשָּׁת אָדָם (בראשית ב יח) 'לֹא מִיֵּב הָיִיתָ הָאָדָם
25 לְבִדּוֹ'.
26 דִּיּוּק אַחֵר: וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, מְדוּיָק מְדַבְּרִי הַמִּשְׁנָה שֶׁלֹא יֵשׁא אִשָּׁה
27 שֶׁאִינָה יוֹלְדָת אִם אֵין לוֹ בְּנִים, הָא אִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים, בְּטִיִּל – רִשְׁאִי
28 לִהְבָּטֵל מִפְּרִיָּה וְרִבְיָה, וְכְּטִיִּל נָפִי – וְרִשְׁאִי לִהְבָּטֵל גַּם מִלִּישָׂא אִשָּׁה,
29 וְאֵפֶּה שֶׁאִינָה יוֹלְדָת אִינוּ חַיִּיב לִישָׂא. שׁוֹאֲלָת הַגְּמָרָא: נִימָא
30 תִּיהִי תִּיּוֹבָתָא – נֶאמַר שְׁמוּאֵל, שֶׁאִמְרָ שֶׁאֵפֶּה שֵׁשׁ לְאָדָם בְּנִים אִסּוּר לַעֲמֹד בְּלֹא
31 אִשָּׁה. דּוּחָה הַגְּמָרָא: לֹא, אֵין קוּשִׁיא עַל דְּבִרְיוּ, שֶׁכֵּן הוּא מְדִיִּיק
32 מִהַמִּשְׁנָה, שֶׁאִם אֵין לוֹ בְּנִים נוֹשֵׂא רַק אִשָּׁה בֶּת בְּנִים דְּהִיּוּנָה שֶׁיִּכּוֹלָה
33 לִלְדָת, וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים נוֹשֵׂא גַם אִשָּׁה דְּלֹא בֶּת בְּנִים, וְנִפְקָא מִיָּנָה
34 בֵּין אִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים לְבִין אִם אֵין לוֹ בְּנִים, הָאִם חַיִּיב לְמַכּוֹר סֶפֶר
35 תוֹרָה בְּשִׁבְלִי בְּנִים – לִישָׂא אִשָּׁה בֶּת בְּנִים, שֶׁאִם אֵין לוֹ בְּנִים חַיִּיב
36 בּוּזָה, וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים יִכּוֹל לִישָׂא אֶף אִשָּׁה שֶׁאִינָה יוֹלְדָת, וּמִכֹּל
37 מְקוֹם אִסּוּר לוֹ לַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה כֹּלָל.
38 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שְׁנֵי זָכָרִים.
39 מְבַרְרָת הַגְּמָרָא: מֵאִי טַעְמֵיהוּ דְּבֵית שְׁמַאי. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יִלְפִינן
40 – שְׁלֵמַדִּים דִּין זֶה מִמִּשְׁנָה, דְּכִתְיִב (דְּבָרִי הַיָּמִים א' כג טו) 'כִּנִּי מִשָּׁה גְּרִשּׁוֹם
41 וְאֶלְעָזָר', וּמִבּוּאָר שְׁהִיו לוֹ שְׁנֵי בְּנִים בְּלִבָּד, וְאִזּוּ פִּירֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ
42 כְּמִבּוּאָר בְּבִרְיָתָא לְהֵלֶן בְּסִמּוּךְ, וּוְדָאִי לֹא הִיָּה מִשָּׁה פוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ
43 לְפָנֵי שְׁקִיִּים מִצוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה.
44 מְבַרְרָת הַגְּמָרָא: וּבֵית הֵלֵל מַה טַעֲמָם. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יִלְפִינן
45 מִבְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁנִּבְרָאוּ בּוֹ אָדָם וְחוּה שֶׁהֵם זָכָר וְנִקְבָּה, וְכִפִּי
46 הַפְּסוּק שֶׁהוּבָא בַּמִּשְׁנָה.
47 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וּבֵית שְׁמַאי מְדוּעַ לְמַדּוּ מִמִּשָּׁה, לִילְפִי – יִלְמְדוּ גַּם
48 הֵם מִבְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁמִּקְיָמִים אֶת הַמִּצּוּה בּוֹזֵר וְנִקְבָּה כְּבִית
49 הֵלֵל. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵין דְּנִין [לְמַדִּים] הֵלְכָה בְּמִקּוֹם שְׁאִפְשָׁר –
50 נִיתֵן לַעֲשׂוֹת בְּאוֹפֶן אַחֵר,